

J.

Upphärad sockens fornminnen n:r 54.

Hällkista.

Västergötland.

Flundre h:d.

Upphärad s:n.

Dunevallen gård.

Ino. m: h 41695.

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1930:8

F 1888/31
Vid svar torde ovan-
stående bokstav och
nummer återopas.

Herr Intendenten Nils Niklasson, Göteborgs museum,

G ö t e b o r g .

I skrivelse den 12 juni 1930 har
C.A.Olsson, Dunevallen, Upphärad, anhållit om tillstånd att få flyt-
ta resterna av en å hans ägor, Dunevallen, Upphärad socken, Väs-
tergötland, belägen hållkista, emedan den hindrade honom att ut-
nyttja grustillgången på platsen.

Riksantikvarien anmodade Eder den 28 juni 1931 att före-
taga en besiktning på platsen. I besiktningsrapport den 10 decem-
ber 1930 föreslår Ni på grund av hållkistans utsatta läge och ra-
serade tillstånd, att den får flyttas till närbelägen plats och
restaureras, dock under sakkunnig uppsikt och sedan vetenskaplig
undersökning ägt rum. Med anledning härav förordnade Riksantikva-
rien Eder den 11 februari 1931 att utföra arbetet. Samtidigt av-
gick skrivelse till Olsson, som anmodades sätta sig i förbindelse
med Eder i och för närmare överenskommelse.

I skrivelse till Riksantikvarien den 23 maj 1931, som i
./.
avskrift bifogas, meddelar Olsson, att flyttning och restaurering
ägt rum den 21 och 22 maj. Riksantikvarien anhåller om meddelan-
de huruvida någon ytterligare besiktning företagits av Eder efter

Edert besök den 18 september i fjol. För att kunna godkänna de av Olsson utförda arbetena, är Riksantikvarien tacksam, att Ni i annat fall i samband med resa till Vänersnäs behagade företaga slutbesiktning av hällkistan.

Vad slutligen beträffar Olssons i bilagda skrivelse framställda begäran om ersättning för arbetshjälp vid hällkistans flyttning, får Riksantikvarien anmoda Eder att benäget avgiva yttrande om anslagskravet kan anses skäligt. Stockholm den 7 juli 1931.

På Riksantikvariens vägnar:

O. Källström

Avskrift.

1888/31

Dunevallen pr Upphärad den 23/5 1931

Herr Riksantikvarien, Stockholm.

Flyttningen utav hällkistan har nu värkstälts här den 21 à 22 dennes det blev ett ganska drygt arbete. Jag måste släppa till 3 man di båda dagarna förutom en dag med 2 man förut att hugga bort skog och spränga bort stubbar och stenar och planera ut platsen der han skulle stå och dragare för erforderlig körning alt om alt så så har det kostat mig minst 50 kr. Jag tycker det är orätt att jag skall kostas det ensam att ni borde bidrag med hälften av den summan med 25. kr så jag kunde få något för mina besvär, och nu när det blev iordninställt så är det en sevärdhet här på orten mot förut det var endast ett röse.

Vördsamt

C.A. Olsson

P.S. var god och sänd mig ett svar härå.

Rätt avskrivet: betygar
å tjänstens vägnar:

J. Minter

Till

Riksantikvarien.

Till skrivelse F1888/31.

Hällkistan vid Dunevallen i Upphärads s:n undersöktes och flyttades under mitt överinseende den 21 och 22 maj. Utförlig rapport häröver ^{kommer} att insändas till Riksantikvarien så snart jag får tillfälle att skriva ut den. Angående Olssons ersättningsanspråk för arbetet med flyttningen, så anser jag ej kunna tillstyrka desamma, vilket jag också meddelade Olsson vid samtal härom. Oavsett att Olsson bort förhindra, att grusgropen kommit så nära hällkistan, att fara för dennas nedrasande uppstått (O. undskyllde sig med, att detta skett utan hans vetskap; se min rapport den 10 dec. 1931), så innebär hällkistans flyttning en betydande ekonomisk fördel för honom. Det ^{är} säkerligen ej för hällkistans skull, Olsson var så angelägen att få flytta den, utan för att komma åt det under densamma anstående gruset. Vidare finner jag de av Olsson angivna kostnaderna (50:- kr.) för kistans flyttning tämligen högt tilltagna. Det står honom naturligtvis fritt, att uppskatta sin egen och sin drängpojkes arbetskraft efter eget förgottfinnande. Den tredje man, som Olsson omnämner, var sysselsatt 1 1/2 dag. Om Olsson ersatt honom med 10 kronor, så är detta rikligt. Arbetslönerna på landsbygden äro inte så stora; och om jag ej misstar mig, så nämnde denne för mig, att han fått 5:- kronor, men jag kan ju missminna mig. Beträffande dragaren, så användes den ej för transport av några stenar, utan endast för att forsla arbetsredskapen. Sant är, att hästen fick stå kvar vid sin hösäck och hålla oss sällskap under den tid arbetet pågick. ^{Olsson hade tydligen} ~~han fick~~ den uppfattningen, att eftersom Riksantikvarien i sin skrivelse sagt, att en dragare skulle ställas till förfogande, så skulle den också finnas på platsen, ^{och} ~~en~~ sedan behövdes eller inte, ^{Han} ~~var en sak för sig.~~ Olsson använder ju för övrigt också mycket riktigt uttrycket: "dragare för erforderlig körning".

Som stöd för sin begäran skulle Olsson möjligen kunna anföra, ehuru han ej gör det, att Riksantikvarien i sin skrivelse förutsatt en man samt en dragare för flyttningen. I detta liksom i andra liknande fall kanske uttrycket "erforderlig arbetshjälp" varit lämpligare. Å and-

ra sidan kan också anföras, att Riksantikvarien förutsatt 4 dagar för arbetets utförande, i stället för 3, som verkligen användes, inklusive den dag Olsson behövt för röjningsarbetet.

Att hällkistan nu, som Olsson säger, är en sevärdhet, ~~en~~ är ~~detta~~ inte hans förtjänst.

På grund av skäl, som i det föregående blivit anförda, anser jag mig böra avstyrka Olssons anspråk på ersättning för det av honom utförda arbetet.

Vidare tillåter jag mig föreslå, att i den skrivelse, som kommer att tillställas Olsson, hans ansvar för hällkistans framtida vård uttryckligen framhålles.

Göteborg den 17 juli 1931.

Nils Piperno

R I K S A N T I K V A R I E N

Stockholm 16

2306/30

Till Intendenten N. Niklasson, Göteborgs museum, Göteborg.

Riksantikvarien får härmed anhålla att Ni behagade besöka Dunevallen, Upphärads socken, Västergötland för att därstädes besiktiga resterna av en hällkista, vilken lantbrukaren C. A. Olsson hos Riksantikvarien anhållit att få flytta till annan plats samt att därefter till Riksantikvarien insända rapport.

För detta uppdrag äger Ni uppbära reseersättning enligt gällande resereglemente samt skäligt arvode.

Stockholm den 28 juni 1930.

På Riksantikvariens vägnar:

Erik Floderus.

P. M. rörande förrättningen: _____

Till

Riksantikvarien.

Med anledning av en anhållan hos Riksantikvarien från hemmansägaren C.A. Olsson i Dunevallen, Upphärad s:n, att till annan plats få flytta en på Olssons ägor befintlig förstörd hällkista förordnades under-tecknad i skrivelse den 28 juni 1930 att besiktiga platsen för denna. Uppdraget utfördes den 18 september.

Hällkistan, vilken är upptagen under n:r 54 i Göteborgs musei fornminnesförteckning över Upphärad s:n, ligger omedelbart vid kanten av ett mindre grustag, vilket sträcker sig omkring 20 m från landsvägen inåt en skogklädd sluttning (plankarta n:r 1). Grusgropen är belägen vid östra sidan av landsvägen, c:a 100 m norr om avtagsvägen till Högsjöryr, ungefär mitt emot en inkörsväg till Dunevalls åkrar.

Graven är nästan fullständigt förstörd. Längden är c:a 4 m; bredden c:a 1.8 m; riktningen från NO till SV. Den nö. ~~grav~~^{gaveln} består av en ungefär 1 m lång och 3 dm tjock häll och av några smärre hällar bakom denna, den sydvästra gaveln av två mindre hällar. Utefter sydöstra långsidan stå tre hällar, delvis bakom varandra; den nordvästra långsidan bildas av två, tämligen långt från varandra stående hällar; i gravens mitt står en häll (se gravplanen 3). Graven, som till större delen är fylld av sten, jord och ris, ger i sitt nuvarande skick intryck av en skräphög (foto n:r 1). Genom sitt läge omedelbart intill kanten av grusgropen, som här är c:a 2.5 m djup, löper den sydvästra gaveln fara att snart störta ned.

Vid samtal med sandgropens ägare påstod sig denne vara utan skuld till att grustagningen kommit så nära graven. Grannarna pläga, honom ovetande, taga grus ur gropen, och ett uppsatt förbud - "får icke tagas något här" - skrivet på en bräda, vilken är synlig t.v. å foto n:r 2, har icke haft åsyftad verkan. Själv bor han för långt ifrån grusgropen för att kunna tillse att förbudet efterföljes. Vid mitt påpekande att gropen kunnat utvidgas åt söder upplystes, att sanden här på grund av sin leriga beskaffenhet var otjänlig till vägfyllnad, vilket jag ~~av~~ även måste medge.

På grund härav liksom även på grund av den beskaffenhet, i vilken graven befinner sig, ber jag få föreslå, att Olssons begäran att få flytta

97/30

graven bifalles, dock endast under sakkunnig uppsikt och efter förut gjord undersökning. Förflyttningen behöver ej göras längre än c:a 20-30 m åt norr. Förflyttningen blir ju då samtidigt en välbehövlig restaurering. Den nya platsen bör naturligtvis också undersökas på jordgrundens beskaffenhet, så att ej även här ^{framdeles} (en grusgrop upptages).

Göteborg den 10 december 1930.

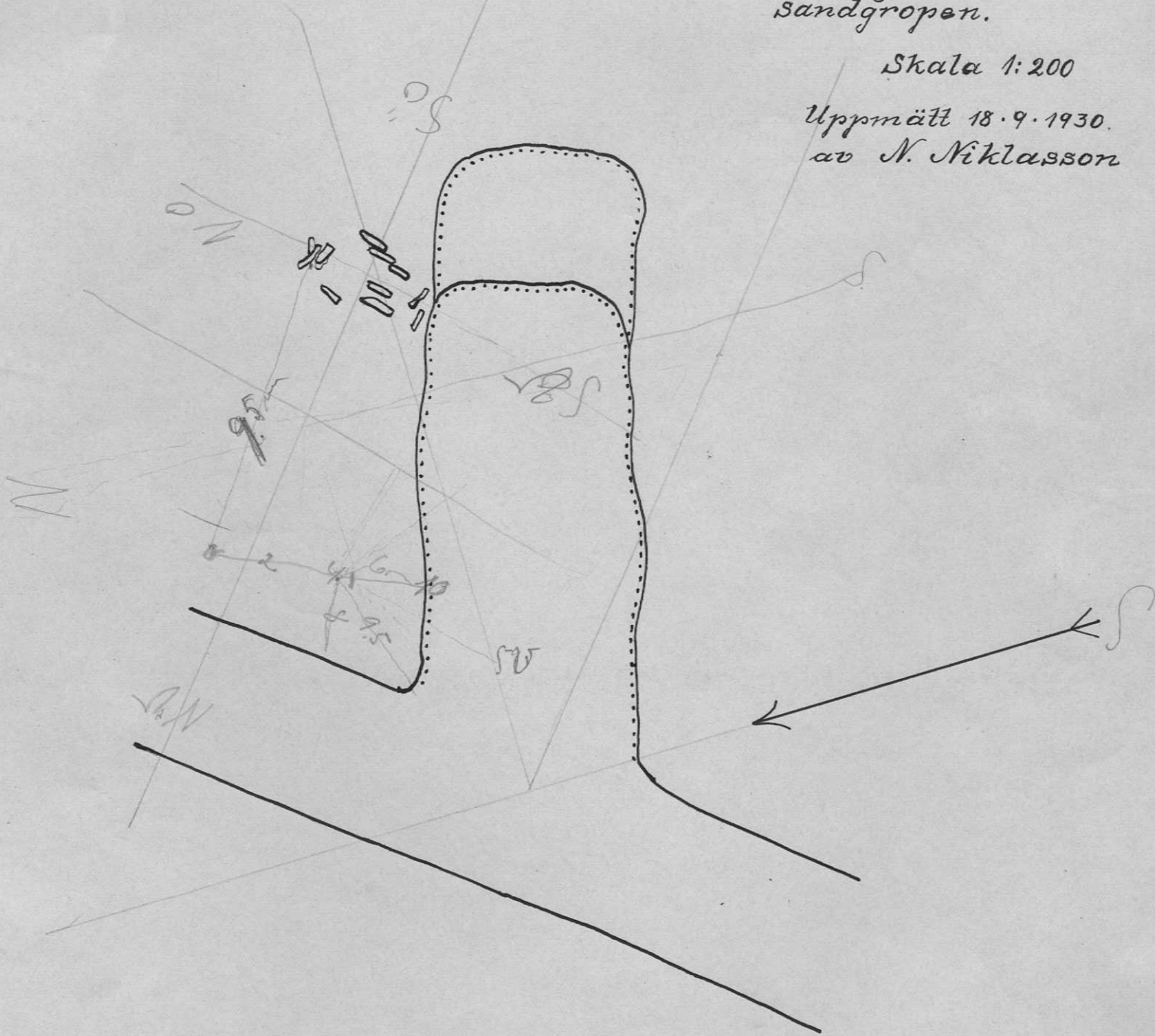
B. G. Sjöström

Dunevallen
Upphärad s:n.

Karta
utvisande hällkistans
läge i förhållande till
sandgropen.

Skala 1:200

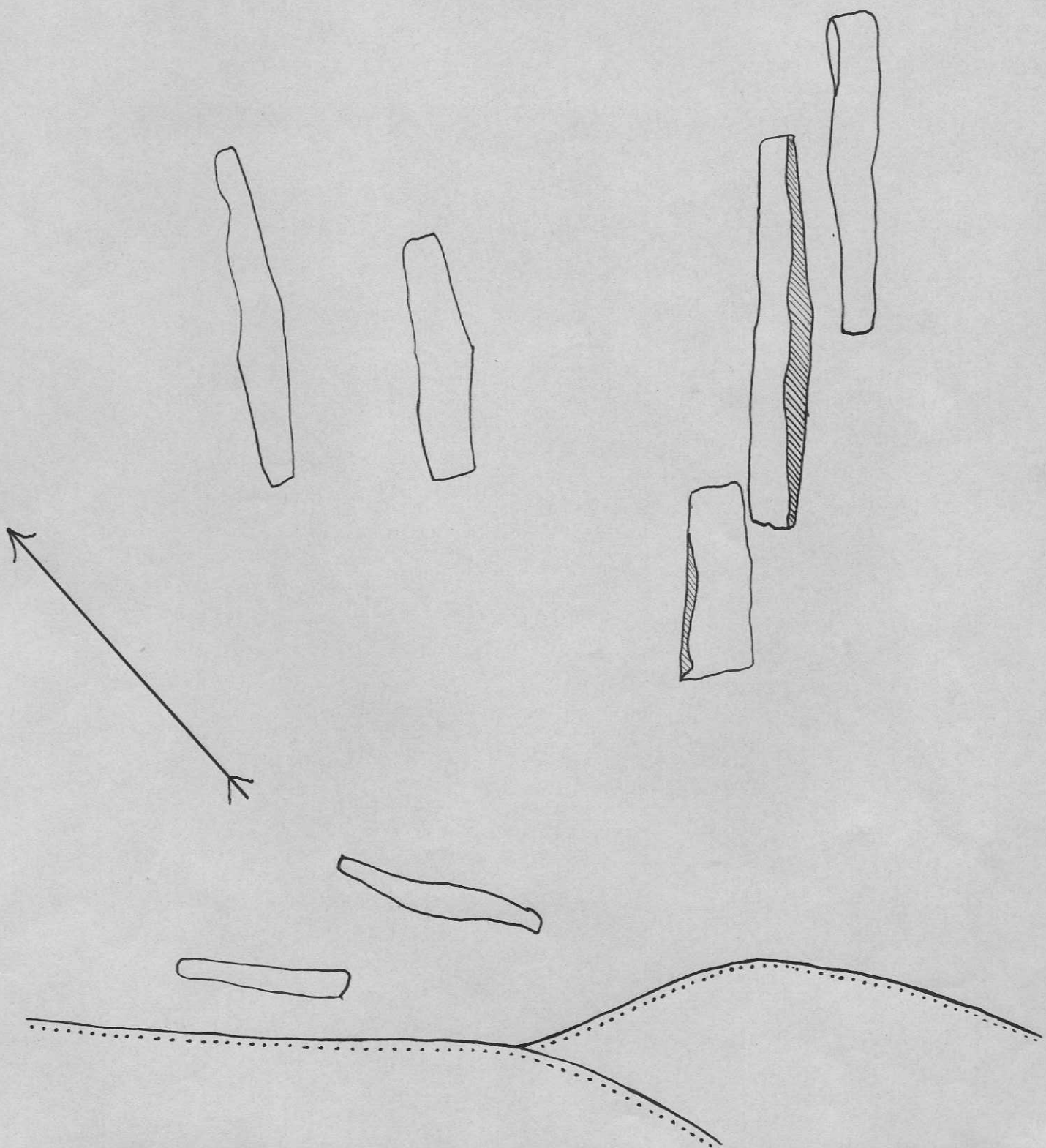
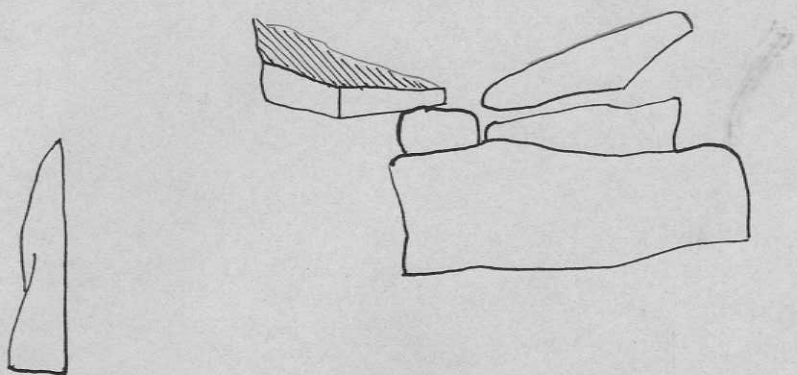
Uppmätt 18.9.1930.
av N. Niklasson



Hällkista
vid
Dunevallen
Upphärad s:n.

Skala 1:20

Uppmätt 18.9.1930
av N. Niklasson.





D 965 Plåt n. n 582.
Bild 1. Hällkista vid Dunevallen i Upphärad s:n.
Västergötland. Från S.
Foto. N. Niklasson 1930.



D 966 Plåt n. n 583.
Bild 2. Hällkista vid Dunevallen i Upphärad s:n.
Västergötland. Från V.
Foto. N. Niklasson 1930.

Hällkista vid Dunevallen i Upphärad s.m.

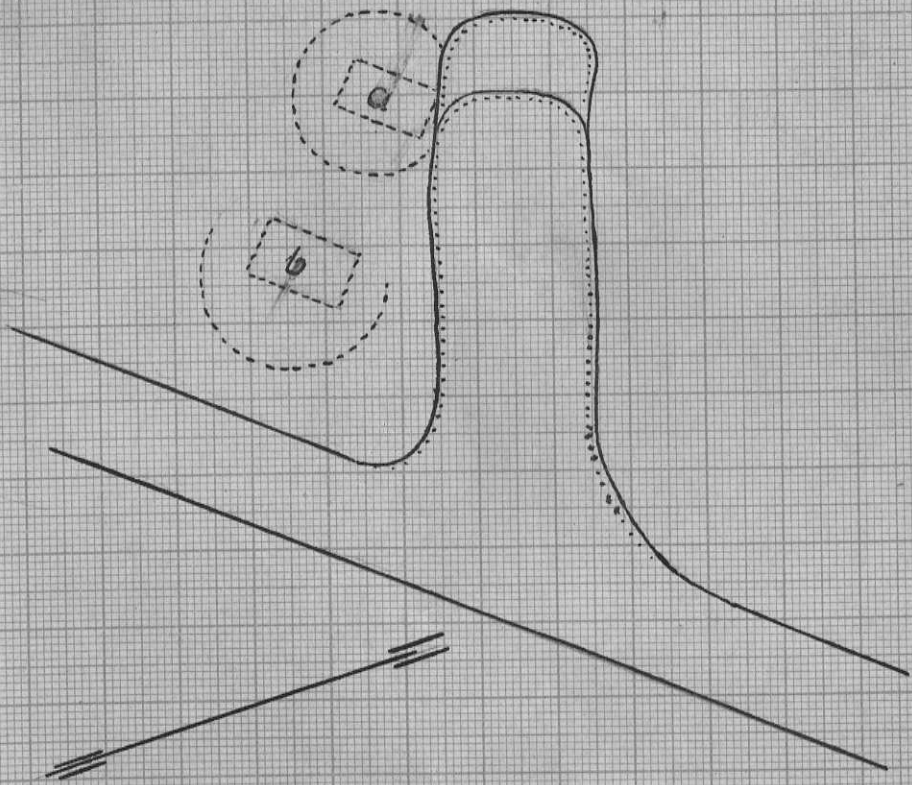
Västergötland.

Flyttad den 21-22 maj 1931.

Skala 1:400

a) före flyttningen, b) efter flyttningen

N. Niklasson.

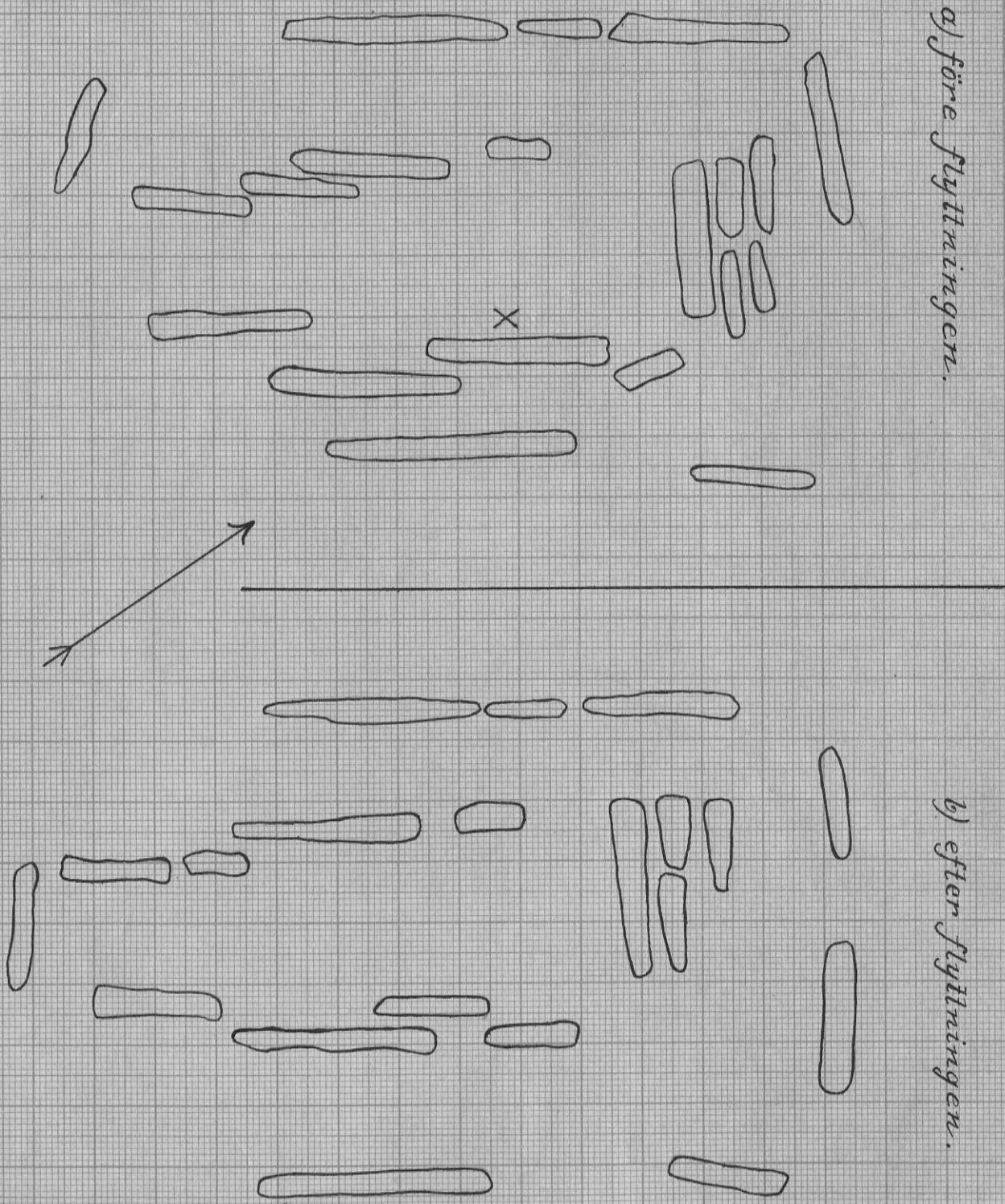


Hällkista vid Dunevallen i Upphärad s.m. Västergötland.

Flyttad den 21-22 maj 1931.

Skala 1:40

N. Niklasson.



Upphärad s:ns fornum. 54.
Skällkista.

Västergötland.
Hundre h:d.
Upphärad s:m.
Dunevallen



D 967. Plat n: r 1985.
Luro. Hällkista vid Gästes Dunevallen

Johs Johs Plis 1929.

Upphärad s. nr försv.
nr. 54.
Hällkista.

Västergötland.
Flundre b. d.
Upphärad s. nr.
Dunnevalen.



Hällsten vid Dunnevalen,
Västergötland.
Plåsten saknas.

Upphärads s:ns fornt.
nr. 154.

Västergötland.

Fjundre l:d.

Upphärads s:m.

Dunnevallens.

Hällkista.



Plåten paknas.

Hällkistan vid Dunnevallens
Västergötland

Foto
Ael Stone

Upphärad s:n:s fornmin.
nr: 1254.

Västergötland.
Hundre h:d.
Upphärad s:n.
Dunevallen.

Hällkista.



Plåten saknas.

Hällkista vid Dunevallen, foto

Per Stene



Fruugaveln och sidma på hallkisten a druce-
valls ägn, ^{C 609 a 481} Uppkärad n:o 54.



Hällkistan i Duvvalls ägor, ^{C 610 a 482} Uppskatad a. 054.

Till

Riksantikvarien.

På grund av en till Riksantikvarien från hemmansägaren C.A Olsson i Dunevallen, Upphärads s:n, Västergötland, i juni 1930 inkommen anhållan om tillstånd att få flytta en å hans ägor belägen hällkista erhöll undertecknad den 28 juni s.å. förordnande att besiktiga densamma. Uppdraget utfördes den 18 sept. och rapport härom avsändes till Riksantikvarien den 10 dec.

Sedan Olssons anhållan blivit beviljad erhöll jag den 11 febr. 1931 förnyat förordnande att övervaka flyttningen, som efter överenskommelse med Olsson verkställdes den 21 och 22 maj innevarande år.

Dessförinnan hade ~~denne~~ röjt och planerat ett för hällkistans återuppförande lämpligt område närmare landsvägen, c:a 10 m. från dess ursprungliga plats. Marken består här av en mycket fin sand eller mjäla, olämplig till vägfyllnad. Det grova, eftersökta gruset befinner sig huvudsakligen öster om den plats, där hällkistan stod före flyttningen.

Denna plats var belägen på en sluttande skogsbacke, vid kanten av ett mindre grustag, C:a 20 m. Ö om landsvägen Upphärad - Ga Lödöse och ett 100-tal m. norr om avtagsvägen till Högsjöryr.

Före arbetets början togs ett fotografi för att visa gravens och platsens utseende (foto 1). Kistan var omgiven av en av sand och stenar uppkastad hög, 8,5 m. i diameter och c:a 80 cm. hög. Sedan kistan och den närmaste omgivningen rensats från ris och stubbar och annan bråte, frilades den. Dess utseende efter framgrävningen framgår av foto 2,3 och 4 och planritningen a. Att döma av det tillstånd, i vilket kistan befann sig, har den tydligen tidigare varit utgrävd och då också blivit delvis förstörd. Samtliga takhällar saknades och några av sidohällarna, såväl från själva kistan som även från

den yttre omramningen. Den förra var 3.80 cm lång, mätt från gavelstenarnas innersida. Största bredden, vid nordöstra kortsidan, var c:a 1,20 m. Därifrån smalnade den mot den motsatta, sydvästra kortsidan till c:a 65 cm. Den förra bildades av en något över 1 m. bred och mycket tjock häll, på baksidan stödd av två skikt mindre hällar (foto 4).

Det enda fynd, som påträffades vid utgrävningen, var ett litet, endast 5,2 cm långt skifferhänge (se nedanstående foto), funnet vid X inuti kistan omedelbart intill den sydöstra sidohällen.

Hällkistans nya plats i förhållande till den ursprungliga framgår av bifogade kartskiss. Den befinner sig nu 8 m. från landsvägen och c:a 5 m. från kanten av inkörsvägen till sandgropen. På det här röjda och planerade området placerades häll för häll så vitt möjligt i överensstämmelse med deras tidigare inbördes placering. Avvikelser består däri, att några av de mindre stenplattorna, vilka på den ursprungliga platsen ej nådde ned till gravens botten utan delvis "hängde", stödda av den omgivande högen, vid omplaceringen måste sänkas i nivå med gravens bottenplan; vidare restes i det omotiverade tomrummet (a plan a och b) i den yttre stenkretsen vid återuppförandet en därtill passande häll, vilken påträffades i sluttningen i närheten av graven. För att stödja kistan på dess nya plats påfördes inuti och omkring densamma jord och sten från den ursprungliga högen till lämplig höjd. Detta inverkar givetvis på kistans utseende, men i gengäld har fornminnet härigenom erhållit något av ~~den~~ ursprungliga högkaraktären, vilken i synnerhet från vägen framträder tydligt och vackert. Foto 5,6 och 7 visa hällkistans utseende efter flyttningen.

Göteborg i sept. 1931.

Nils Nilsson



C 608

*Inv. n. n. 41695. Plåt n. n. C 69.
Hänge av skiffer från
Dunnevalen, Upphärad s. n.
Göteborgs museum foto 1931.*

Västergötland.

Hällkista.

Flundre h:d.

Upphärad s:n.

Dunevallen.



D 958 Plåt n:o 668.

1. Hällkistan på sin ursprungliga plats före undersökningen. Från S.V.

Foto. N. Niklasson 1931.



D 959 Plåt n:o 672.

2. Hällkistan efter framgrävningen. Från S.V.

Foto. N. Niklasson 1931.



3. Som föregående. D 960 Plåt n. n 669.
Från N U.
Foto. N. Niklasson 1931.



4. Som föregående. D 961 Plåt n. n 670.
Från U N U.
Foto. N. Niklasson 1931.



5. Hällkistan, efter flykningen. ^{D 962} ^{Plat n. 4 671.} Från SPO.
Foto. N. Niklasson 1931.



6. Som föregående. ^{D 963} ^{Plat n. 4 673.} Från SPO.
Foto. N. Niklasson 1931.



7. Som föregående. ^{D 964} ^{Plat n. 4 674.} Från NO.
Foto. N. Niklasson 1931.